

Bonaire, nieuwe bijzondere gemeente van Nederland (deel 1)

Een vreemde eend in de bijt als het gaat om Nederlandse natuur en milieu.

De zoutindustrie draagt ook een steentje bij aan de bescheiden economische positie van het eiland.

Vanaf 10 oktober 2010 hebben Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden), gekozen voor een directe band met Nederland en vormen 'het Caribische deel van Nederland'.

Wat wil dat nou zeggen een bijzondere gemeente. Dier en Milieu besteedt in een driedelige serie aandacht aan Bonaire, de grootste van de drie nieuwelingen.

In deel 1 de wetenswaardigheden en achtergronden van het eiland.

Nieuwe bestuursvorm

Vanaf 10 oktober 2010 is het land de Nederlandse Antillen opgehouden te bestaan en is er sprake van een nieuwe structuur. De nieuwe structuur houdt in dat de twee eilanden Curaçao en Sint Maarten de status hebben gekregen van een nieuw land binnen het Koninkrijk vergelijkbaar met Aruba, die deze status al heeft sinds 1986. Het Koninkrijk bestaat daarmee vanaf die datum uit vier gelijkwaardige landen. Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn dan ook geen overzeese gebiedsdelen van Nederland, maar zijn naast Nederland volwaardige autonome partners binnen het Koninkrijk. De landen beschikken



over een hoge mate van interne autonomie. De positie van de BES-eilanden lijkt in grote lijnen op die van Nederlandse gemeenten. De Nederlands-Antilliaanse wetgeving blijft in de openbare lichamen voornamelijk voor het overgrote deel gehandhaafd en alle inwoners van de drie eilanden met de Nederlandse nationaliteit hebben, naast het al bestaande stemrecht voor het Europees Parlement, nu ook stemrecht voor de Tweede Kamer gekregen. Zij hebben echter geen stemrecht voor de provinciale staten omdat de openbare lichamen niet onder een Nederlandse provincie vallen.

Bonaire, grootste van de drie nieuwelingen.



Demografie en bevolking

Het eiland is gelegen in het zuidelijke deel in de Caribische Zee voor de kust van Venezuela en is 40 km lang en 5 tot 12 km breed. Bonaire telt op dit moment ongeveer 15.000 inwoners. Een belangrijk kenmerk van de bevolking is de etnische diversiteit, al is het negroïde element het meest aanwezig (85%). Het merendeel, ruim 93%, van de inwoners is Antilliaan van afkomst. Daar horen ook de inwoners bij die afkomstig zijn van Aruba, Curaçao en de Bovenwindse eilanden. Ongeveer 90% is geboren op het eiland. Verder telt het eiland enkele honderden inwoners afkomstig uit Nederland, de Verenigde Staten en Venezuela. Een heel klein percentage komt van andere Caribische eilanden, zoals de Dominicaanse Republiek. Opvallend aan de bevolkingssamenstelling is dat op dit moment de gemiddelde leeftijd rond de dertig jaar ligt.

Hoewel het Nederlands de officiële taal van Bonaire is, is Papiaments de meest gesproken taal. Met de komst van de Nederlanders werd daar het Nederlands aan toegevoegd. Bonaire kent zelfs een officiële spelling van het Papiaments, die echter wel afwijkt van de spelling op Aruba. De meeste mensen op Bonaire spreken naast Papiaments en Nederlands vaak ook nog uitstekend Engels en Spaans.

Economie en toerisme

Landbouw (maïs) en visserij nemen in de economie van Bonaire een veel grotere plaats in dan op Aruba en Curaçao. De veehouderij is extensief en betreft vooral geiten, schapen en varkens. De zoutindustrie en de textielindustrie dragen ook een steentje bij aan de bescheiden economische positie van het eiland. Sinds 1975 is de (natuurlijke) haven van Kralendijk geschikt gemaakt voor het afhandelen van olietankers van 500.000 ton en is een tankpark gebouwd voor de op- en overslag van aardolie en aardolieproducten bestemd voor de Verenigde Staten.

Economisch belangrijk is het toerisme. Vooral de groei van het "duiktoerisme" biedt uitstekende perspectieven om uit te groeien tot een voor toeristen aantrekkelijke bestemming. Steeds meer Nederlanders weten Bonaire te vinden

Hoewel Bonaire veel minder toeristen telt dan de andere eilanden in dit gebied, is het een waar paradijs voor een watersportvakantie, zoals duiken, snorkelen, windsurfen, kitesurfen en waterskieën. Niet voor niets staat er onder de nummerplaten van de auto's geschreven: DIVER'S PARADISE. Afgelopen jaar hebben meer dan 23.000 Nederlandse toeristen Bonaire bezocht.



Natuur en Cultuur

De koraalriffen van Bonaire behoren tot de mooiste van de wereld. Nergens in het Caribische gebied komen zoveel vissen voor. Dit komt vooral omdat de overheid de kuststrook rondom het eiland in 1979 tot beschermd gebied heeft verklaard. Bijzondere zeebewoners zijn de barracuda's, een snoeksoort die wel twee meter lang kan worden, en Murenen, een slangensoort die ook twee meter lang kan worden



en in holen in het koraalrif woont. Verder komen er verschillende soorten ongevaarlijke haaien en zeeschildpadden voor in dit gebied.

Rondom Bonaire ligt rond 2600 hectare aan beschermd koraalrif (met 55 soorten koraal), mangrovevegetaties en zeegras. Het koraalrif heeft een grote aantrekkingskracht op diverse vissoorten en biedt een thuis aan meer dan 350 verschillende soorten, daarom is dit gebied dan ook zeer geliefd bij sportduikers.

De koraalriffen van Bonaire verkeren in vergelijking tot de rest van het Caribische gebied op dit moment in betrekkelijk goede staat. Dit is mede te danken aan de steun die het Wereld Natuur Fonds de afgelopen 25 jaar heeft gegeven aan de opzet van het marine park en de samenwerking met de toeristensector op het eiland, maar ditzelfde toerisme is ook de voornaamste bedreiging van het koraalrif. Tenzij het duurzaam toerisme is.

Vervuiling wordt als grootste bedreiging gezien. Deels omdat veel van de hotels en restaurants en appartementen nog afvalwater lozen in de poreuze ondergrond van het eiland. Via de ondergrond lekt een deel van de slechte stoffen uit het afvalwater naar de koraalriffen.

Ook bebouwing van natuurlijke afvoergeulen ('salinas') en de kustlijn blijven een bedreiging vormen voor de natuur op Bonaire en sommige duikstekken zitten aan het maximum aantal duikers dat ze aankunnen. Het koraalrif rond Bonaire staat bovendien bloot aan opwarmend zeewater als gevolg van klimaatverandering.

Door het dorre en droge tropische klimaat is de plantengroei op Bonaire vrij beperkt. Er zijn ongeveer vijfhonderd soorten, bestaande uit struikgewassen, lage boomsoorten en cactusplanten. Ook de

Door het dorre en droge tropische klimaat is de plantengroei op Bonaire vrij beperkt.

Divers paradise een waar paradijs voor een watersportvakantie, zoals duiken of snorkelen.



De hele Noordpunt van Bonaire is een beschermd natuurgebied, het Washington Slagbaai Nationaal Park.

Het mangrovebos Lac bay Bonaire is een van de best geconserveerde mangrovebossen in het Caribisch gebied.

dierenwereld op Bonaire, boven water, is vrij beperkt. Bonaire is vooral bekend door de Caribische flamingo. Deze vogel stelt hoge eisen aan zijn leefomgeving en het Pekelmeer op Bonaire is nog een van de weinige plaatsen op de wereld die aan alle eisen voldoet waardoor ze rustig kunnen broeden. Uniek voor het eiland is de Geelvleugel amazonepapegaai, die echter met uitsterven bedreigd wordt. Op het eiland komt één slangensoort voor, de ongevaarlijke zilverslang. Verder komen er nog diverse soorten hagedissen voor.

Klein Bonaire

Aan de westkant van het eiland ligt voor de kust bij de hoofdstad Kralendijk, het onbewoonde koraaleilandje Klein Bonaire. Het eiland is per boot bereikbaar voor duikers, snorkelaars en dagjesmensen. Het eiland is zevenhonderd hectare groot, geheel vlak en slechts begroeid met kleine struiken en cactussen. Het is omgeven met een schitterend koraalrif. De stranden aan de noord- en westkant zijn de belangrijkste nestplaatsen voor zeeschildpadden. Op het eiland liggen ook enkele salinas of zoutmeren. Hierin foerageren wel flamingo's. Om deze reden en vanwege de ongerepte koraalriffen en de neststranden voor zeeschildpadden, wordt het eiland beschermd als watergebied van internationale belang door de Ramsar-conventie. In 1996 werd bekend dat een plaatselijke projectontwikkelaar plannen had om op het eilandje een hotel, bungalows, winkels, een casino, duikshops en aanlegpien te bouwen. De Stichting Bescherming Klein Bonaire kwam in actie en al snel werd duidelijk dat om het eilandje te redden het gekocht zou moeten worden van de projectontwikkelaar. Na langdurige onderhandelingen werd Klein Bonaire rond 2000 verkocht voor 4,2 miljoen euro. Behalve de Nederlandse regering droegen ook het Wereld Natuur Fonds en de Stichting hun steentje bij. Nederland stelde wel als voorwaarde dat Klein Bonaire een officieel natuurpark zou moeten worden. Klein Bonaire is een uniek gebied met een fragiel ecosysteem. Sinds 2001 is Klein Bonaire een wettelijk beschermd natuurgebied.

Washington Slagbaai Nationaal Park

De hele Noordpunt van Bonaire is een beschermd natuurgebied, het Washington Slagbaai Nationaal Park. Het park, 6000 hectare groot, is in 1969 ingesteld als het eerste natuurpark van de Nederlandse Antillen. Het herbergt een scala aan leefgebieden, waaronder de duinen bij de boca's (inhammen) aan de noordkust, de salinas (zoutmeren), de pos (bronnen) en de berggebieden. Het park is rijk aan vogels en andere dieren, met name hagedissen en leguanen. Binnen het park liggen twee gebieden die internationaal erkend zijn als belangrijk watergebied in het kader van de Ramsar-conventie: salina Slagbaai

en het Gotomeer. Ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het park van grote betekenis, onder andere vanwege de plantages en de historie van Slagbaai. Bij de ingang van het park is een interessant museum ingericht. Het park is onder andere ontstaan door steun van het Wereld Natuur Fonds en behoort tot de Stichting Nationale Parken Nederlandse Antillen (Stinapa).



Het Lac is een schitterende ondiepe lagune in het zuidoosten van Bonaire. Het gebied van 700 hectare is omzoomd met mangroven. Lac maakt deel uit van het beschermde onderwaterpark en is aangewezen als watergebied van internationale importantie in het kader van de Ramsar-conventie. De baai is uniek vanwege het voorkomen van zeegras en mangroven. Een deel van de mangroven is door de beperkte toegankelijkheid vrijwel ongestoord en daarmee van belang als rustgebied voor vogelsoorten. Lac is een belangrijke rustplaats en broedgebied voor tal van vogels en mariene ongewervelden, waaronder de Koninginneschelp ofwel de Karkó. Vroeger kwam dit schelpdier hier in grote hoeveelheden voor, maar door overbevissing is de populatie grotendeels uitgeroeid. Het gebied heeft een kinderkamerfunctie voor rifvissen en is het voedselgebied voor de Groene zeeschildpad.

Het mangrovebos Lac Bay Bonaire is een van de best geconserveerde mangrovebossen in het Caribisch gebied. In Lac Bay en omgeving vinden we vier verschillende mangrovebomen. De meeste bomen staan in kristalhelder water.

Mangroven groeien wereldwijd in de tropen en meestal in de kustgebieden. Mangroven hebben

een belangrijke functie in ons ecosysteem. Het is niet alleen een perfecte natuurlijke kustbescherming maar ook een broedkamer. De zeer uitgebreide wortelstelsels van mangrovebomen geven een goede bescherming aan veel jonge dieren. Veel zeedieren gebruiken mangroven om zich voort te planten. Mangroven produceren heel wat organisch materiaal en dat is weer een uitstekende voedselbron.

De meeste mangrovebomen groeien extreem langzaam. Ze staan vrijwel altijd in brak of zout water, maar..... hebben zoet water nodig! Mangroven verstaan de kunst om zelf zoet water uit zeewater te produceren en hebben zich dus perfect aangepast aan hun omgeving.

Nog niet zo lang geleden beschouwde men mangroven als nutteloze moerassen. Overheden, natuurbeschermingsorganisaties en wetenschappers waren niet echt geïnteresseerd in mangrovebossen. Gedurende de laatste 15 jaar waren mangrovebossen een van de meest bedreigde landschappen op onze aarde. Ongeveer 50% werd door mensen gekapt om plaats te maken voor woonhuizen, industrie, hotels of voor garnalenkwekerijen. Vooral de garnalenkwekerijen hebben veel schade aangericht.

Pekelmeer

Het Pekelmeer en het flamingoreservaat (800 ha.) maken deel uit van het grote watergebied in het zuidwesten van het eiland. In dit gebied wordt nog steeds zout gewonnen. Het is ook het belangrijkste voedsel en leefgebied voor de flamingo. Een mooi samengaan van economie en ecologie. In deze omgeving bevinden zich, afhankelijk van het seizoen, tussen de 2000 en 7000 flamingo's. Het flamingoreservaat is de belangrijkste broedplaats voor de flamingo in het zuidelijk Caribisch gebied. De totale populatie die migreert tussen Bonaire en Zuid-Amerika wordt geschat op 20.000 exemplaren. De flamingo stelt bijzondere eisen aan zijn omgeving (waterkwaliteit, rust) en is zeer gevoelig voor verstoringen. Het Pekelmeer en het flamingo reservaat zijn aangewezen als watergebied van internationale betekenis volgens de Ramsar-conventie. Bonaire zal de flamingo, het symbool van het eiland, actief blijven beschermen. De vogels krijgen ruimte en rust.



Zicht vanaf het eiland.

Saliñas en grotten

Saliñas zijn zoutmeren of inhammen die door een dam van dood koraal zijn afgesloten van de zee. Ze hebben een belangrijke functie doordat ze zorgen voor de opvang en filtratie van (regen)water. Zo wordt voorkomen dat voedingsstoffen en gronddeeltjes het rif in spoelen en daar tot schade aan de koralen leiden. Deze functie is vooral cruciaal bij hevige regenval. Saliñas zijn verder een belangrijk voedselgebied voor tal van watervogels. Slagbaai, Gotomeer, Pekelmeer en de saliñas op Klein Bonaire zijn watergebieden van internationale betekenis in het kader van de Ramsar-conventie.

Bonaire heeft vele tientallen grotten. Als geologische verschijningsvorm geven ze een beeld van de oudste geschiedenis van het eiland. Op diverse plaatsen zijn grotten voorzien van rotstekeningen, aangebracht door de oorspronkelijke Indiaanse bewoners van Bonaire. Sommige grotten bieden woonruimte aan vleermuizen of aan de blinde *Typhlatia* garnaal. Vleermuizen vervullen een nuttige functie in het ecosysteem: ze vangen grote hoeveelheden insecten (waaronder muggen) of dragen zorg voor de bestuiving van bloemen, waaronder die van cactussen. De grootste bedreiging voor vleermuizen vormt de vernietiging of verstoring van hun verblijfplaatsen.

Tekst en foto's: K. Kasemir

Bronnen:
landenweb en
VWV Bonaire



*Bonaire zal de flamingo,
het symbool van het eiland,
actief blijven beschermen.*